

До разової спеціалізованої вченої ради
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

РЕЦЕНЗІЯ

кандидатки юридичних наук, доцентки, доцентки кафедри кримінального
процесу Навчально-наукового інституту права Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Костюченко Олени Юріївни,

на дисертацію Смоляка Ігоря Анатолійовича

«Підслідність кримінальних проваджень: вдосконалення законодавчого
регулювання та практики застосування»,

подану до захисту до разової спеціалізованої вченої ради Навчально-
наукового інституту права Київського національного університету імені
Тараса Шевченка на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі
знань 08 Право, за спеціальністю 081 Право

Актуальність обраної теми дослідження. Належне визначення підслідності є ключовою передумовою законного розподілу повноважень між органами досудового розслідування та процесуальної передбачуваності дій сторін. Невизначеність або суперечливість критеріїв підслідності, а також недостатня формалізація процедур передання матеріалів між органами здатні спричиняти конкуренцію компетенції, втрату часу на вирішення «відомчих» спорів і постановку під сумнів допустимості зібраних доказів. У підсумку це впливає на ефективність кримінального провадження та рівень процесуальних гарантій для учасників.

Актуальність теми зумовлена розширенням кола органів досудового розслідування та ускладненням системи розмежування їх компетенції, що підвищує ризик дублювання повноважень, виникнення спорів про належну підслідність і потребу в оперативному переданні матеріалів. Водночас у справах, пов'язаних із правопорушеннями у цифровому середовищі, істотні елементи події можуть бути територіально роз'єднані (місце доступу, місце функціонування сервісів, місце настання наслідків), що додатково ускладнює визначення компетентного органу. В умовах воєнного стану особливої ваги

набувають своєчасність прийняття рішень про визначення підслідності і чіткі правила міжвідомчої взаємодії, оскільки затримки у цьому питанні безпосередньо впливають на результативність досудового розслідування.

Дисертаційна робота є цілісним дослідженням інституту підслідності, у межах якого поєднано аналіз нормативного масиву, узагальнення правозастосовної практики та формування рекомендацій, спрямованих на підвищення визначеності та керованості процедур встановлення і зміни підслідності. Порушена проблематика відповідає поточним потребам розвитку науки кримінального процесуального права та запитам практики щодо зменшення компетенційних спорів і посилення процесуальної дисципліни.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з тематикою та планом наукових досліджень кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Тема дисертації «Підслідність кримінальних проваджень: вдосконалення законодавчого регулювання та практики застосування» затверджена вченою радою Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка а на засіданні вченої ради від 25 листопада 2022 р. (протокол № 7).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Висновки автора ґрунтуються на комплексному опрацюванні кримінального процесуального законодавства, підзаконного регулювання та судової практики, а також на залученні доктринальних підходів до проблеми компетенційного розмежування. Застосування формально-юридичного, системного, логіко-юридичного та порівняльно-правового методів забезпечує послідовність аргументації й узгодженість запропонованих рішень; використання емпіричних елементів підсилює прикладне значення дослідження.

Архітектура дисертації є логічною та збалансованою. Побудова роботи відповідає визначеним меті й завданням, а виклад матеріалу забезпечує поступовий перехід від концептуальних положень до практичних моделей визначення, зміни та перевірки підслідності. Така структура сприяє чіткому розмежуванню нормативних висновків і організаційних аспектів діяльності органів досудового розслідування.

Аналіз змісту роботи та оцінка новизни наукових положень. Слід відмітити наукову обґрунтованість та цінність запропонованих дисертантом положень наукової новизни, які виносяться на захист, зокрема *уперше*:

- 1) систематизовано зміст і структуру механізму реалізації підслідності у

кримінальному провадженні та виокремлено його ключові елементи: первинне визначення уповноваженого органу; процедурне передання матеріалів кримінального провадження; зміна підслідності у встановленому КПК України порядку; вирішення спорів щодо підслідності; процесуальне документування відповідних рішень;

2) запропоновано класифікацію порушень правил підслідності (первинного визначення; порушення порядку передання; здійснення досудового розслідування неуповноваженим органом; дефекти рішення про зміну підслідності) та обґрунтовано необхідність диференційованого підходу до їх правових наслідків залежно від характеру порушення і його впливу на права учасників та результати доказування;

3) обґрунтовано концепцію двокомпонентної оцінки судами наслідків порушення підслідності, за якою судова практика підлягає розмежуванню на: (а) випадки, коли порушення підслідності за своїм змістом і наслідками становить істотне порушення вимог КПК України та тягне питання про недопустимість доказів; (б) випадки, коли відповідне порушення оцінюється судом у межах загальних правил оцінки доказів з урахуванням конкретних обставин провадження;

4) сформульовано критерії належного мотивування та перевірки рішень прокурора про зміну підслідності, зокрема у зв'язку з неефективністю досудового розслідування, що покликані обмежити ризики довільного перерозподілу повноважень та забезпечити дотримання принципу правової визначеності;

5) розроблено процедурні вимоги до документування рішень про визначення/зміну підслідності, включно з мінімальними стандартами форми, змісту, фіксації фактичних і правових підстав та відображення відповідних дій у матеріалах кримінального провадження.

Крім того удосконалено:

1) науково-практичні підходи до тлумачення співвідношення норм КПК України, що регламентують підслідність і процесуальні повноваження прокурора, з акцентом на межі процесуального розсуду прокурора та на обов'язок дотримання належної процедури при зміні підслідності;

2) підходи до оцінки впливу порушення підслідності на доказування, з урахуванням того, що наслідки порушення підслідності можуть полягати не лише у втраті допустимості окремих доказів, а й у трансформації доказової бази сторони обвинувачення та впливі на обсяг і межі обвинувачення;

3) практичні пропозиції щодо удосконалення процесуального порядку

передання кримінальних проваджень між органами досудового розслідування, спрямовані на забезпечення процесуальної визначеності, безперервності розслідування та належної фіксації прийнятих рішень.

Також набули подальшого розвитку:

1) положення про характер підслідності як процесуальної гарантії законності, передбачуваності та належної правової процедури на стадії досудового розслідування, із конкретизацією її значення для реалізації процесуальних прав сторін;

2) підходи до встановлення істотності порушень правил підслідності, що ґрунтуються на оцінці не лише формального відступу від приписів КПК України, а й реальних процесуальних наслідків для прав учасників кримінального провадження та якості доказування;

3) рекомендації для правозастосування, орієнтовані на уніфікацію практики прийняття рішень щодо визначення та зміни підслідності, зниження ризиків визнання доказів недопустимими та підвищення стандартів прокурорського процесуального керівництва.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичний внесок полягає у поглибленні уявлень про підслідність як елемент належної правової процедури та у конкретизації підходів до оцінки порушень підслідності. Практичне значення полягає у можливості використання висновків і рекомендацій під час підготовки процесуальних рішень, внутрішніх стандартів документування та уніфікації взаємодії між органами досудового розслідування, прокуратурою і судом.

Повнота викладу матеріалів дисертації в наукових публікаціях. Ключові результати дослідження відображені в наукових публікаціях здобувача та обговорені у фаховому середовищі, що свідчить про належну апробацію основних положень і їх введення до наукового обігу.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію, слід зазначити, що окремі аспекти доцільно додатково конкретизувати або уточнити. Це стосується, зокрема, такого:

1. У пропозиціях щодо зміни підслідності варто більш предметно окреслити мінімальні процесуальні стандарти: письмова форма рішення, обов'язкові елементи мотивування (фактичні підстави, правова підстава, критерії вибору органу), правила повідомлення сторін та порядок фіксації переданих матеріалів, у тому числі цифрових носіїв і масивів даних. Доцільним є також визначення орієнтирів строків для прийняття та виконання такого рішення.

2. Потребує більшої уваги питання забезпечення процесуальних прав учасників кримінального провадження при визначенні та зміні підслідності: доступ до матеріалів у межах допустимого, належне повідомлення, а також можливі варіанти впливу учасників кримінального провадження на запобігання порушення правил підслідності.

Проте наведені зауваження мають рекомендаційний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Смоляка Ігоря Анатолійовича на тему «Підслідність кримінальних проваджень: вдосконалення законодавчого регулювання та практики застосування» є самостійною, завершеною науковою працею, у межах якої сформульовано результати, важливі для розвитку кримінального процесуального права та їх практичного застосування.

Дисертація відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор Смоляк Ігор Анатолійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

РЕЦЕНЗЕНТКА -

доцентка кафедри кримінального процесу

Навчально-наукового інституту права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка,

кандидатка юридичних наук, доцентка

Олена КОСЮЧЕНКО

*рецензентка доцента
Косюченко
засвідчую.
печієм*

